

MAAOMAAVALITSUS

EESTI MAAOMAAVALITSUSTE LIIDU HÄALEKANDJA

25. novembril 1937. a.

|| **Nr. 11** ||

VIIETEISTKÜMNES AASTAK.

Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

Toimetaja: A. Loorits

Tellimise hind:	Toimetus ja talitus:	Kuulutuste hinnad:
Aastas Kr. 5.—	Tallinnas, Roosikrantsi nr. 12.	1 lhk. Kr. 40.—, ½ lhk. Kr.
Pooles aastas „ 2.50	Tel. 452-72. Posti j. arve nr. 252.	20.—, ¼ lhk. Kr. 10.—, ⅓ lhk.
1923. aastak. „ —.50	Jooksvad arved: Eesti Pangas nr.	Kr. 5.—.
1924.—1935. a. à . . „ 2.50	609, E. Rahvapangas nr. 991 ja	Dokumentide kaotamise kuulu-
	Põllumeeste Keskpangas nr. 728.	tused 50 senti dokumendi pealt.

Ilmub üks kord kuus, 12 numbrit aastas.

a 303

SISU:

Omavalitsuste hoonete ehitamise plaanima- jandus	Lk. 163
Kilomeetritulpadeks — elavad puud . . .	„ 165
Vallavalitsuste teenijate õigusi ja kohustusi arstiabi saamisel.	„ 166
Kas ehitada maakonstaablite elukorterid vallamajadesse?	„ 171
Vallaomavalitsuste eelarvete täitmisest . .	„ 173
Riigikohtu otsuseid	„ 175
Küsimusi ja vastuseid	„ 176
Kuulutusi	„ 162

KUULUTATAKSE MAKSUVUSETAKS:

1. Julius D e h n'i hobusepass, väljaantud Taagepera vallavalitsusest 28. sept. (aasta teadmata) nr. 2 all. Tundemärgid: tumekõrb täkk, 150 sm kõrge, sünd. 1920. aastal.

Omavalitsuse**kantseleimargid**

25-sendilised

on saada

Eesti Maaomavalitsuste Liidu**büroost**

hinnaga 25 senti poogen (100 tükki).

**Eesti Omavalitsuste ja Ühis-
tegeliste Asutuste Kindlus-
tus A.-S.****„OMA“**

Seltsi omanikeks-peremeesteks on omavalit-
sused, pangad ja põllumajanduslikud ühi-
sused

**Suurem ja
edurikkam
koduma
kindlustusettevõte**

Seltsi juhatus: Tartus, omas majas Riia t. 41.
Telef. 3-44 ja 16-12.

Osakonnad: Tallinnas, Rakveres, Võrus,
Viljandis, Pärnus, Tõrvas ja Kuressaares

Kaastöölisele ja tellijatele!

Ajakirja mahutavuse tõstmiseks on soovitatav, et avaldamiseks saadetud artiklid oleksid võimalikult kokku surutud. — Trükivigade vältimiseks on tarvilik, et käsikirjad oleksid kirjutatud selgestiloetava kirjaga; eriti soovitatav on masinakiri ridade laiema vahega. Toimetus jätab enesele õiguse käsikirja lühendada ja keeleliselt korrigeerida. — Avaldamata jäänud artiklite käsikirjad saadetakse tagasi ainult vastaval, käsikirjale juurdelisatud soovil.

Ajakirjas antakse vastusi tellijate küsimustele. Kui keegi tellijaist soovib saada vastuse enne järgmise numbril ilmumist, siis saadetakse sellekohasel soovil vastus posti kaudu kätte, kui selleks on lisatud juurde 10-ne sendiline postmark. Toimetus jätab enesele õiguse avaldada ka kirjateel saadud vastused, kui küsimused põhimõttelised ja üldhuvilised. Küsijate nimesid ei avaldata, kuid küsijatele, kes oma nime ega aadressi ei teata, ei vastata.

Omavalitsuste hoonete ehitamise plaanimajandus.

O. Velner.

1.

Iseseisvuse ajal läbiviidud uuendusliste korraldustega hariduse ja sotsiaal alal on tunduvalt suurendatud omavalitsuste kohustusi neil aladel ellukutsutud asutuste asutamise ja ülalpeo näol ning omavalitsustel on tulnud leida selleks vajalisi ressursse ja abinõusid. Koolikohustuse kehtimapanemise ja selle laiendamise tagajärjel kasvas kooliruumide puudus, kuna olemasolevaid koolimaju oli vähe või nende ruumid niivõrd kitsad ja viletsad, et nendes ei saadud mahutada koole. Sellest hädast aitas omavalitsusi esialgu üle, eriti maal, maaseaduse elluviimisega võõrandatud mõisade härrastemajade kasutusele võtt. Nii on omavalitsustele antud ja kasutatakse koolide mahutamiseks: vallaomavalitsuste poolt 194 end. härrastemaja, maavalitsuste poolt 24 end. härrastemaja ja linnaomavalitsuste poolt 4 end. härrastemaja. Kuigi härrastemajade kasutamisele võtmisega esialgselt lahendati kuidagi koolimajade puudus, siiski ei vasta enamik praegu kasutamisel olevaid koolimaju nüüdisaja nõuetele. Kogutud andmetest nähtub, et ligikaudu $\frac{1}{3}$ koolimaju on ehitatud enne 1875. aastat, milline vanadus juba teeb nende sobivuse koolimajadeks vägagi küsitavaks. Samuti ei rahulda aga ka paljud hilisemal ajal ehitatud hooned küllaldaselt koolide nõudeid. Omavalitsustelt kogutud andmeil tuleks juurde soetada maal 51% ja linnas 47% kooliruumi. Sellele lisanduvad veel kõlblikuks tunnistatud koolimajade vähemalatuslikud juurde- või ümberehitused.

Mis puutub omavalitsuste, eriti vallaomavalitsuste, teiste asutuste tarvitamisel olevate hoonete seisukorda, siis näeme, et enamik tarvitusel olevaid vallamaju on ehitatud 19. sajandil ja samuti hoolekandelised ühiselamud. Kuna tol ajal olid nõuded vallamajade ja „vaestemajade“ kohta hoopis kitsapiirilised kui praegu, siis paratamatult tuleb vallaomavalitsustel mõelda ka nende hoonete juurde- või ümberehitamisele, või hoopis uute hoonete püstitamisele.

Iseseisvuse ajal on korrastatud päämiselt koolimaju, kuna vallamaju ja hoolekandelisi ühiselamuid on korrastatud ainult vähesel arvul, sest omavalitsuste majanduslikud alused ei lubanud seda senini suuremas ulatuses teha. Ajavahemikul 1920—1936. a.

on korrastatud koolimaju kogusummas 399 maja, kusjuures uusi ehitatud 216 ja ümber- või juureehitatud 183 koolimaja, millede ehituskulud ulatuvad kr. 11.856.035,12. Kuid ka osa iseseisvuse ajal korrastatud koolimaju ei vasta praegusel ajal ülesseatud nõudeile ja neis tuleb teha vähemas ulatuses juurde- või ümberehitamisi.

Haridusministeeriumi Koolivalitsuse poolt kogutud andmeil tuleks meil lähemal ajal korrastada 567 koolimaja, seega peaaegu pooled olemasolevatest koolimajadest. Seejuures tuleks uuesti ehitada 247 koolimaja ja ümber- või juurdeehitada 320 maja, kusjuures ehituskulud ulatuksid kr. 16.000.000-le. Siia juure lisanduvad veel koolile vajalike muude kõrvalhoonete korrastamisega seoses olevad kulud, sest kõrvalhooneile on veel vähem tähelepanu juhitud, kui koolimajadele. Kui sellele juurearvata ka vallaomavalitsuste seisukohast vajalised korrastused vallamajade, hoolekandeliste ühiselamute ja nende kõrvalhoonete alal, siis tõusevad ehituskulud veelgi tunduvalt ja muutub küsitavaks, kas meie omavalitsused on suutelised kandma neid kulusid ja hankima selleks vajalisi summe. Võttes aluseks 1936. a. kogutud andmeid, on vallaomavalitsustel omakapitale, mida võiks ära kasutada ehituste korrastamiseks, ainult kr. 1.400.000.— suuruses, seega ligikaudu ainult 10% vajalikest kuludest. Puuduv summa tuleks vallaomavalitsustel koguda kas praeguste tulude suurendamise teel või laenudena riigilt. Seejuures muutub küsitavaks, kas riik on suuteline puuduvat summat täies ulatuses andma, kuigi laenuna, sest riigivalitsusel tuleb esmajoones mõelda oma asutustele vajalike hoonete korrastamisele. Riigivalitsus on senini häätahtlikult suhtunud omavalitsuste asutustele vajalike hoonete püstitamisel ja võimaluse piires annud toetusi suuremate summade näol, rääkimata laenudest, kuid kõike riigi käest tahta oleks siiski liig ja omavalitsused peavad ka ise leidma võimalusi ehituste korrastamiseks vajalike summade hankimisel. Riigivalitsuse toetus võiks küsimuse alla tulla ainult nende omavalitsuste juures, kellede majanduslikud alused on niivõrd nõrgad, et nad omal jõul ei suuda vajalisi summe hankida, kuigi nad maksustavad omi maksukohuslasi kõrgemal määral.

2.

Käsitelnud senini vajadusi omavalitsuste hoonete korrastamise alal, peatuksin ka meie omavalitsuste ja nimelt vallaomavalitsuste senise ehituspoliitika teostamisel, milline kahjuks on senini olnud järjekindluseta ja majandamise plaanita. Aast-aastalt vallaomavalitsused kulutavad suuremas või vähemas ulatuses summe vallahoonete korrastamiseks. Päämiselt kulutatakse need summad jooksvateks remontideks, milliseid vähemas ulatuses tuleb teha vanemate hoonete juures peaaegu iga aasta; kuid samuti teostatakse ka korraliste kulude arvel mõningaid vähemaid ümber- või juurdeehitusi, ilma et selleks oleks abi palutud vastavate asjatundjatelt. Sellise ümber- või juurdeehituse plaani koostajaks on harilikult kas koolijuhataja või ka mõni vallavalitsuse liige, kes siis on ühtlasi ka järelevalve teostajaks ehitustehnilisel alal ja kelle juhtimisel sünnib tegelik tööde läbiviimine, kas majanduslikel teel või ettevõtja kaudu. Muidugi võiks ju kõik olla korras, kui sellised koolijuhatajad või vallavalitsuse juhtivad tegelased oleksid loodud arhitektideks või insenerideks ka ilma vastavate teoreetiliste teadmisteta ja suudaksid korrastustööd läbiviia otstarbekalt ning nõuete kohaselt. Kahjuks on aga olukord valdavas enamuses hoopis teine ja vallaomavalitsuste poolt hoone korrastamiseks kulutatud summad pole annud neid tagajärgi, mida oleks võidud saavutada siis, kui tööd oleksid sündinud vastava asjatundja näpunäidetel ja juhistel. Nii selgusid koolimajade korrastustöödega tutvunemisel alles hiljuti selliseid asjaolusid üle poolte läbikäidud hoonete remontide juures. Kuigi sellisteks remontideks tehtud kulutused pole suuresummalised, ometi kui igaaastastel parandame ja korrastame üht ja sama hoonet ja hoone ikkagi ei vasta otstarvele, siis on selleks otstarbeks kulutatud summad mahavitsatud ja sel puhul võiks isegi ütelda, et vastavad isikud on talitanud pahatahtliselt nende hoolele usaldatud omavalitsuse varadega.

Kindel kava hoonete korrastamise alal meie omavalitsustel puudub. Omavalitsused pole veel senini suutnud määratella neid vajadusi, mis neil tuleks rahuldada hoonete korrastamise alal. Näitena olgu toodud üks vallaomavalitsus Järvamaalt, kus kord vallavolikogu otsustas senise liig puuduliku koolimaja asemele, milleks endine härrastemaja, ehitada uus koolimaja, kuid poole aasta pärast asus juba teisele seisukohale ja nimelt,

et valla majanduslistest oludest tingituna on ikkagi soovitamam ümberehitada senini kasutatav koolimaja. Seejuures asub tähendatud maja valla äärel ja ei ole oma asukohalt kuigi sünnis koolimajaks. Sellistel kindlustutel seisukohtadel asuvad ka paljud teised omavalitsused ega suuda määratella valla elanikkonna vajaduse ja omavalitsuse kandjõu kohaselt ülalpeetavate asutuste arvu, nende asukohti ja seoses sellega vajalisi investeerimisi hoonete korrastamise alal. Sagedi lähtutakse ka maksukohuslaste seisukohalt ja kardetakse suurendada maksukoormist, kuigi maksud on vähesed ümbruskonna teistest omavalitsustest, sest päämiselt esineb selline kindlustus selliste omavalitsuste juhtide juures, kes kardavad maksukoormise tõstmisega kaotada valijate usaldust ja seega ka ühtlasi linna-, alevi- või vallavanema kohta. See arvamine on aga väär, kuna omavalitsuse juht, kes igal juhul arvestab ainult valija arvamisega ja kellel puuduvad omad seisukohad ja veened, ei suuda kunagi võita oma elanikkonnas kestvat populaarsust ning sellised juhid ei kõlba omale kohale. Omavalitsuse juht peab olema kindlate seisukohtadega ja veenetega isik, kes suudab oma omavalitsuse heaolu heaks midagi ära teha, viies selle majanduse ajajooksul sellisele tasemele, et lahkudes ükskord omalt kohalt võib ta rahuldustundega üleanda omavalitsuse juhtimise järgneja teadmise — see, mis ta on teinud, on ta teinud omavalitsuse ja selle elanikkonna huvides ning sellest on olnud elanikkonnale kasu.

3.

Eelpool käsitlesin puudusi meie omavalitsuste ehituspoliitika alal — nüüd peataksin veel nende kõrvaldamiseks ja vältimiseks vajaliste abinõude juures. Kava- ja plaanikindlaks omavalitsuste hoonete korrastamise läbiviimiseks on vajalik, et kõik praegused omavalitsuse hooned saaksid ülevaadatud vastavate asjatundjate poolt, kes, tutvunud kohapealsete oludega, hoonete seisukorraga ja omavalitsuse asutuste vajadustega, koostaksid hoonete korrastamiseks vajalised eelkavandid ja kalkulatsioonid. Nende kalkulatsioonide alusel koostaksid siis omavalitsused oma piirkonna hoonete korrastamiskava, võttes seejuures aluseks ühelt poolt hoonete korrastamiseks vajalised kulud ja teiselt poolt omavalitsusel senini tagavaraks kogutud vabad kapitalid, mittekasutatavate kinnisvarade müügist saadavad summad ja summad, mida võiks omavalitsus praeguste

tulude ja maksude piirides teataval ajavahe-
mikul investeerimiseks koguda. Ülaltoodud
alustel koostatud korrastamiskava kohaselt
oleks omavalitsuse juhtidel ülevaade olemas
lähemas tulevikus vajaliste suuremate inves-
teerimiste kohta ja ühtlasi ka ülevaade selle
kohta, kas omavalitsus ise suudab oma res-
surssidega oma asutuste hooned korrastada
või peab paluma riigi kaasabi. Iga omavalit-
suse hoone korrastamiskavast esitatakse üks
eksemplar järelvalveasutusele, kellel on siis
võimalus omavalitsuste eelarvete kinnitami-
sel igal ajal kontrollida, kas omavalitsused
ka korralikult täidavad neil lasuvaid kohus-
tusi. Ühtlasi katsuvad ka järelvalveasutused
omalt poolt kaasaadata riikliku toetuse han-
kimisel nendele omavalitsustele, kes ise omal
jõul ei suuda teostada lähemate aastate jook-
sul hoonete korrastamiskava.

Senini on Haridusministeeriumi algatusel
koostatud koolimajade korrastamise alal tea-
tav viieteistaastak, kuid kahjuks peab nen-
tima, et selles on palju lünki ja selle teosta-
misel jääksid ikkagi viletsasse seisukorda osa
koolimaju, rääkimata teistest omavalitsuste
asutuste hoonetest. Nimetatud viieteistaas-
taku kava aluseks on võetud andmed selli-
selt, nagu neid keegi omavalitsus omal ära-
nägemisel esitas, ilma et oleks ärakuulatud
asjatundjate arvamisi. Seejuures on paljud

omavalitsused jätnud korrastamiskavast
välja sellised koolimajad, mis küll enamvä-
hem täidavad praegu koolimajade nõudeid,
kuid pole selleks otstarbeks ehitatud ja va-
javad mõningaid ümber- või juureehitusi.

Teiseks tuleb nõuda omavalitsustelt, et
suuremate remontide teostamiseks omavalit-
suste hoonete juures tuleb lasta valmistada
eelarved ja kavad asjatundjatel, millede alu-
sel avaneks siis ka võimalus revideerida, kas
remontideks kulutatud summad on kasuta-
tud otstarbekalt ja eelarve piirides.

Kuigi hoonete ülevaatus ja vastavate
eelkavandite ja kalkulatsioonide koostamine
asjatundjate poolt nõuab esialgu omavalit-
sustelt mõningaid kulusid, siis pole need nü-
võrd suured, et sellest ei saaks üle. Samuti
ei võiks sünnitada omavalitsustele raskusi
suuremate remontide puhul asjatundjatele
maksetavate tasude maksmine. Kuid seega
saaksime kindla kava, mille alusel hoonete
korrastamisele asuda, korrastamist läbiviia
nii, et selleks kulutatud summad oleks kulu-
tatud otstarbekalt. Ja kuigi see võib olla
nõuab maksnikelt esialgu suuremate maksu-
kohustuste kandmist, siis saaksime seega
ühtlasi teatava ajavahe-
miku möödudes oma-
valitsuste asutustele ükskord ometi enam-
vähem ajanõuetele vastavad ruumid.

Kilomeetritulpadeks — elavad puud.

G. Milvere.

Eestis on umbkaudu 2500 kilomeetrit
esimese klassi maanteid ja 8300 kilomeetrit
teise klassi maanteid. Kilomeetrite märki-
miseks kulub seega neil maanteil kokku ligi
11 000 kilomeetri tulpa. Kui arvata iga
tulpa hinnaks 8 krooni, siis lähevad kõik
tulbad kokku maksma ligi 90 000 krooni
või 9 miljonit senti.

Selline summa tuli rahvamajandusel väl-
ja anda iga 7—8 aasta tagant, kui tarvitati
veel puust valmistatud poste. Nüüd on üle
mindud tsemendist valmistatud postidele,
millede iga on märksa pikem. Kindlaid and-
meid selleks veel ei ole, kuid arvatakse, et
nende iga võiks olla umbes 20 aastat. Kui
puust valmistatud kilomeetri tulpadega kilo-
meetri vahemaade märkimine nõudis kulu
aastas keskmiselt 10 000 krooni, siis tse-
mentpostide tarvitusele võtmisega on see
kulu märgatavalt väiksem, kuid siiski oma
5000 krooni aastas.

See on summa, mille väljaandmisel tu-
leks kaaluda, kas teda ei saaks kuidagi ka-
sulikumalt ära tarvitada. Käesolevate rida-
dega tahaksingi lugupeetud omavalitsuste-
gelaste tähelepanu juhtida ühele sellisele
võimalusele. See oleks kilomeetrite märki-
mine elavate puudega. Kilomeetri tulpade
asemele tuleks istutada puud ja neid kasu-
tada kilomeetrite märkimiseks. Sellega ta-
baksime kaht eesmärki korraga.

Esiteks tuleks selliselt kilomeetrite mär-
kimine märksa odavam kui ükskõik missu-
guse tsemendist või muu postiga, rääkimata
puust valmistatud postidest. Kasvava puu
iga on kümneid ja sadasid aastaid. Kui võ-
tame näiteks tamme, siis tema iga loetakse
500—600 aastaga. Loodusteadlane W i l l-
k o m m, näiteks, kirjutab, et Prantsusmaal
olevat tammesid, mis on 2000 aastat vanad.
Meil selliseid vanu tammesid ei ole, arvab
professor M a t h i e s e n. Kuid 500-aas-

taseid ja vanemaid tammesid meil siiski on olemas. Eestkätt kuuluvad nende hulka vanad hiidetammed. Siis Tasuja tammed Harkus üeldakse istutatud olevat peale 1343. aastat Jaanus T a s u j a poolt oma isa mälestuseks, kes langes Jüriöö mässu sumbutamisel. Nende iga peaks siis olema ligikaudu 600 aastat.

Kui võtame tamme asemel ka üks kõik missuguse teise puu, siis näeme et iga puu iga on mitu korda pikem kui kunstlikult valmistatud kilomeetri tulbal. Ei vaju tema ka kunagi viltu, ega saa teda ümber lükata ka ulakad poisid.

Nii oleks elavate kasvavate puudega kilomeetrite märkimine mitu korda odavam kui igasuguse muu tulbaga ka siis, kui arvestada, et puu iga on sada aastat. Vabariigi algaastail näiteks lasti Pärnu-Jaagupis Tallinna—Pärnu maantee äärest maha saagida kased, mis sinna olid istutatud keisrinna Katarina II läbisõidul. Need kased oleks võinud aga praegugi veel tormidele ja tuultele vastu panna, ehkki nad oleks olnud juba kaugelt üle 100 aasta vanad. Nii on lugu ka pea iga teise liigi puuga, ükskõik missugune ta ka ei oleks. Kilomeetrite märkimine kasvavate puudega viiks seega selle kulu miinimumini, võiks öelda nullini, kui mitte lugeda numbrilaudade kulu, mis puude külge tuleb kinnitada.

Teisest küljest oleks aga see ühtlasi ka suur kodukaunistamise töö, oleks omapärane ning vääriks läbiviimist just nüüd, kus meil on käsil kodukaunistamise hoogtöö. Kasvavad puud-kilomeetritulbad maanteede kallastel jääks põlisteks tunnistajateks sel-

lest ajastust tulevastele põlvetele. Nende latvades ja okstes kahiseks praegusaja-vaim veel aastasadu.

Meil on alustatud aktsiooni, et teeääri tuleks kaunistada puudega. Esimeseks ja ühtlasi praktiliseks sammuks siin võiks olla küll iga kilomeetri tulba juurde puu istutamine juba tuleval kevadel, milleks tuleks eeltöid teha juba nüüd aegsasti. Tulp oleks noorele puule senikaua toeks, kui tulp ise kokku variseb. Sellest peale jääks juba elav puu teekäijale näitama, kui palju on siit kilomeetreid ühte ehk teise keskusse.

Kui asja huviga korraldada, siis võiks siin muidki ilusaid võimalusi leida. Näiteks iga maakonna kilomeetreid märkivad puud võiks ise liiki olla. Tartumaal on tammed, Valgemaal — vahtrad, Pärnumaal — pärnad, Järvamaal — jalakad, Sakalas — saared, Läänemaal — lehised, Saaremaal — kastanid jne. jne. Kui aga maakonna piirid kokku puutuvad, sinna istutatakse kaks puud kõrvuti.

Nii oleks ränduril ka alati teada, missuguse maakonna piires ta viibib. On kilomeetri näitajaks pedajas, siis on ta Petserimaal, on haab — siis Harjumaal jne. jne. Ilu mõttes oleks elav puu ka palju kenam kui mingisugune tsemnedist tulp. Ta annaks rändurile isegi tarbekorral varju.

Kui teede ärde puude tihedalt istutamisele on meil palju vastaseid, kes väidavad, et see rikub teed sügisel ja kevadel ära, teed lähevad poriseks, siis puudega kilomeetri märkimisel ei võiks ka see põhjus vastuväitena kõne alla tulla.

Vallavalitsuste teenijate õigusi ja kohustusi arstiabi saamisel.

H. Tamvere.

Vallaseaduse mõiste kohaselt võiks jaotada vallaomavalitsuse teenijaid kolme liiki: 1) valitavad, 2) nimetatavad ja 3) asutiste teenijad.

Vallavalitsuse valitavad teenijad, võiks nii vormuleerida, on isikud, kellede ülesandeks on valla heaolu korraldamine ja nende teenistus on ametnikele kõrvaltöökaks ning amet aumetiks. Siia kuuluks: vallavanemad ja nende abid, vallakohtu-esimees, liikmed ja sekretär ning külavanemad jne.

Nimetatavad teenijad — vallakantselei-ametnike personaal: nagu sekretär, abisekre-

tärid, kantseleiametnikud ja muud abijõud, kes on otseselt teenistuses vallavalitsuse kantselei koosseisus. Vallaasutistes töötavad teenijad: kooliteenijad, raamatukoguhoidjad, maksunõudjad, magasite ja vanadekodude ülevaatajad jne.

Vallaseaduse § 96 põhjal saavad vallaomavalitsuse teenijad arstiabi ühistel alustel riigiteenijatega. Keda tuleb mõista vallaseaduse § 96 mõttes vallaomavalitsuse teenija all, kas ainult nimetatavad teenijad või ka valitud ja asutiste teenijad? Tähtendatud küsimusele on Siseministerium andnud vas-

tuse, et Vallaseaduse § 96 alusel tuleb vallaomavalitsuse teenijate suhtes täies ulatuses kohaldada Riigiteenijate, -tööliste ja õppejõudude haiguskindlustuse seadust, kuna eelmärgitud § 96 võimaldab arstiabi ühistel alustel riigiteenijatega, sel alal riigiteenijate kohta kehtivates normides mingit erandit tegemata. Arstiabi saamise õiguslikkudeks omavalitsuse teenijateks tuleb lugeda vallaomavalitsuse nimetatavaid teenijaid, kes on täie tööjõuga elukutseliselt vallaomavalitsuse teenistuses. Teenijad, kelle teenistus vallaomavalitsuses kannab kõrvaltöö iseloomu, arstiabi saamise õiguse alla ei kuulu.

Nagu eeltoodust selgub, et arstiabi saamise õigus puudub vallaomavalitsuse valitavatel teenijail täielikult, kuna nende teenistus kannab kõrvaltöö iseloomu. Arstiabi saamise õigus on ainult valla nimetatavatel — ja asutistes töötavatel teenijail, kui nende teenistus pole isikule kõrvaltööks. Mis puutub küsimusse, millal ametniku või teenija tööd lugeda kõrvaltööks, siis selle lahendamisel tuleb kohaldada Vabariigi Valitsuse määruse I osa pt. 1 eeskirju (RT 60 — 1937). Nimelt sõltub küsimus teenija tööajast, mitte aga palgamäärast. Tööaja kindlaksmääramine kuulub aga asutise võimkonda, kelle teenistuses on isik.

Kuidas ja mil määral toimub arstiabi andmine valla omavalitsuse (riigi) teenijaile, selle lahendab käesoleval aastal Riigivanema poolt dekreedina antud „Riigiteenijate — tööliste ja õppejõudude haiguskindlustuse seadus“ (RT 41, 79 — 1937).

Tähendatud seaduse alusel saavad arstiabi isikud seitsmendast päevast alates, arvates kindlustatu kindlustuskandja teenistusse või tööle asumise päevast. Teenistuskohuste täitmisest tingitud või selle tagajärjel saadud haavade või vigastuste, samuti nakkushaiguste vastu võitlemisest tingitud või selle tagajärjel saadud haiguste puhul kuuluvad kindlustatud haiguskindlustuse alla esimesest tööpäevast arvates.

Samuti arstiabi saamise õigus on ka kindlustatu perekonnaliikmeil. Perekonnaliikmeiks käesoleva seaduse järgi loetakse:

1) kindlustatu naine, samuti ka mees, kui viimane on töövõimetu, elab naise ülalpidamisel ega oma muud tuluallikat,

2) kindlustatu seaduslikud, adopteeritud, legitimeeritud, abikaasa eelmistest abieludest sündinud lapsed ja naiskindlustatu vallaslapsed:

a) kuni 18 aasta vanuseks saamiseni,

b) vanusele vaatamata, kui nad on töövõimetus ja töövõimetus jätkub pidevalt.

Kui lapse vanemad on lahutatud või elavad lahus, on lapsel haiguskindlustus-õigus selle vanema järgi, kes on kindlustatud; kui on kindlustatud mõlemad vanemad, siis on lapsel õigus selle vanema järgi, kelle juures ta elab. Ühe vanema erateenistuses olemine ei takista lastel haiguskindlustuse saamist.

Haiguskindlustusena võimaldatakse isikule ravi, sünnitusabi, haigusraha, ühekordset toetisraha, palga edasimaksimist naiskindlustatule enne ja pärast sünnitamist ja kindlustatu surma korral palgamaksimist tema perekonnaliikmeile.

Ravi ja sünnitusabi antakse:

1) esimest abi õnnetusjuhtumiste ja äkiliste haiguste korral;

2) ambulatoorset abi;

3) ravi haige kodus ja arsti, hambaarsti või masseerija juures;

4) ravi raviasutistes;

5) arsti-, ämmaemanda abi ja ravi raviasutistes 2 päeva enne sünnitamist, sünnitamise ajal ja 10 päeva pärast sünnitamist.

Ühes raviga antakse ravimeid ja ravivahendeid, raviasutistes ravimisel ka täielik ülalpidamine. Ravimeid, sidumisabinõusid, bandaaže ja prille ning muid ravivahendeid antakse tarviduse järgi arsti ettekirjutusel, kui need määratakse arstimisabinõudeks. Peale eeltoodu on lubatud arsti ettekirjutusel röntgenikiirtega läbivaatamine, filmimine, kiirtega ravi, masseerimine, laboratoorsed analüüsid, kumblusravi ja muu füüsikaline ravi.

Hammaste ravist on lubatud hamba plombeerimine, kivist puhastamine, väljatõmbamine ja närvisuretamine. Hammaste plombeerimine on lubatud kindlustuskandja kulul, kindlustatul ja tema perekonnaliikmeil, kui kindlustatu on olnud Riigiteenijate, -tööliste ja õppejõudude haiguskindlustuse seaduses ettenähtud (§ 1) teenistuses või töös kokku vähemalt üks aasta. Pärast kindlustatu üheaastast teenistust on kindlustuskandja arvel lubatud viie hamba plombeermine kalendri aastas isiku kohta. Haige sõidukulud raviasutisse ja arsti või ämmaemanda sõidukulud haige juurde tasutakse kindlustuskandja poolt, kusjuures sõidukulud raviasutisse tasutakse ainult sel juhul, kui haige sõit raviasutisse oli raviasutise või raviva arsti tõendusel vajalik haige tervisliku seisundi tõttu.

Ravi kindlustatule võimaldatakse, välja arvatud ägedad nakkushaigused ja nakkusstaadiumis tiisikushaigus (17) ning teenistuskohuste täitmisel või selle tagajärjel saadud haigused (18):

1) kui haigus ei takista teenistuskohuste täitmist — kuni haige on kindlustuskandja teenistuses;

2) kui haigus takistab teenistuskohuste täitmist, — sõltumata sellest, kas haigus nõuab ravi ambulatooriumis, raviasutises, kodus või ravija juures kuni tervestumiseni, kuid mitte kauem kui 26 nädalat järgimööda, haigestumise päevast arvates; korduvatel haigestumistel teenistuses olles ühtekokku mitte kauem kui 30 nädalat kalendriaastas.

Ravi kindlustatu perekonnaliikmeile võimaldatakse, väljaarvatud nakkushaigused:

1) ambulatooriumis, kodus ja ravija juures kuni kindlustatu on kindlustuskandja teenistuses;

2) raviasutistes kuni tervenemiseni, kuid mitte kauem kui 13 nädalat järgimööda raviasutisse paigutamise päevast arvates; korduvatel haigestumistel kindlustatu teenistuses olles ühtekokku mitte kauem kui 20 nädalat kalendriaastas.

Teenistuskohuste täitmisest tingitud või selle tagajärjel saadud haavade, vigastuste, samuti nakkushaiguste vastu võitlemisest tingitud või selle tagajärjel saadud haiguste puhul antakse ka ravi kuni töövõime tagasi saamiseni või töövõime kaotuse alaliseks tunnustamise päevani.

Ravi haiguse ajal pärast kindlustatu teenistusest või töölt vabastamist ei anta kindlustatule või tema perekonnaliikmetele, kui kindlustatu vabastatakse teenistusest või töölt:

1) Eesti Vabariigi kodakondsusest lahikumise tõttu;

2) distsiplinaarkorras;

3) seadusjõusse astunud kohtu korras;

4) loata erateenistuse pidamise pärast, kui see on keelatud seaduse, määruse või teenistuslepingu põhjal;

5) Riigiteenistusseaduse § 42 põhjal;

6) õppejõudude teenistusseaduse § 86 või 87 põhjal.

Samuti ei võimaldata ravi kindlustatule või tema perekonnaliikmetele:

1) kui raskelt haige või nakkushaige, kelle ravimine kodus võimatu, ei täida arsti korraldust haiglasse ravimisele mineku suhtes;

2) kui haigus on haige enese poolt tahtlikult tekitatud või saadud kohtulikult karistataval osavõtmisel vägivallategudest, kakelest jne.

3) kui ravi vajav isik viibib vahi all.

Arstiabi ja ravi haigele võimaldatakse kahel moodusel — kas täiesti tasuta ehk

osalise tasu eest. Tasuta arstimist võimaldatakse järgmistel juhtumistel:

1) esimene abi õnnetusjuhtumistel ja äkiliste haiguste korral,

2) arsti ja ämmaemanda abi sünnitusel,

3) kindlustuskandja poolt sisseseatud ambulatooriumis,

4) kindlustuskandja teenistuses seisva kindlapälgalise või muu tervishoiu personaali poolt,

5) ägedate nakkushaiguste arstimise korral,

6) teenistuskohuste täitmisest tingitud või selle tagajärjel saadud haavade ja vigastuste, samuti nakkushaiguste vastu võitlemisest tingitud või selle tagajärjel saadud haiguste puhul, ja haiguste puhul, mille tagajärjel kindlustatul tekkis teenistusterisik — pensioni õigus.

Osalise tasu eest võimaldatakse kindlustatule ravi igal juhul, väljaarvatud eelnimetatud tasuta ravi ja sünnitusabi. Osalise tasu eest ravitarvitajaid jagunevad vastavalt palgale kolme liiki:

I liik — palgaga kuni 80 krooni kuus,

II liik — palgaga üle 80 krooni kuni 140 krooni kuus,

III liik — palgaga üle 140 krooni kuus.

Kindlustatu perekonnaliikmed kuuluvad vastavasse liiki kindlustatu palga järgi. Vastavalt palgaliikidele jäävad ravikuludest osa ravitarvitaja kanda 15—55%. Tähen- datud osa on päriproportsioonis isiku palgale ja %% määrad olenevad haiguse iseloomust. Kuidas ja mil alusel osasuured arvestatakse, on toodud seaduse § 28.

Palgaks käesoleva seaduse mõttes loetakse rahatasu, mida kindlustatu saab vastavate eeskirjade, teenistus või töölepingute põhjal isikliku töö eest. Palgaks ei loeta aga naturaaltasu või selle asemel antavat rahatasu ja summasid, millised määratakse erakorraliste väljaminekute katteks või eritööde tasuks, samuti ka preemiaid, tasu puhaskasust, tasu ülenormi antud tundide ja ületunnitöö eest, lasteabiraha, teenistusvanusetasu, lisapalka teenitud aastate eest, eriametite eest juurdearvatavaid lisapalkasid ja muid juhuslikke tasusid.

Ravi või sünnitusabi saamiseks on kindlustatul õigus pöörata tervishoiu personaali poole oma valikul. Kindlustuskandja võib haiguse kindlustuse võimaldamiseks palgata vastava tervishoiu personaali ja kohustada kindlustatuid kui ka nende perekonnaliikmeid haiguskindlustamise saamiseks pöörduma nimetatud personaali poole. Kindlustuskandja või kindlustuskandja poolt näida-

tud arstide nõusolekul võib kindlustatu või tema perekonnaliige pöörduda ka muu teravishoiu personaali poole.

Haiguskindlustuse võimaldamiseks antakse igale kindlustatule kindlustuskandja poolt arstiabiraamat. Arstiabiraamatu esimene leht on teateleht, kuhu märgitakse: kindlustuskandja nimetus ja kindlustatu kohta: perekonnanimi, nimi, amet, elukoht, perekonnaliikmete arv, kindlustatu ja tema perekonnaliikmete sünniajad ning missugused osad ravikuludest jäävad kindlustatu enda tasuda. Peale teatelehe on arstiabiraamatus äraarebitavad arstiabitähikud ja haiguslehed.

Arstiabiraamat antakse kindlustatule seitsmendal päeval pärast ametisse astumist, välja arvatud Riigiteenijate, -töölise, õppejõudude haiguskindlustus seaduse § 2 teises lõikes ettenähtud juhud, mil raamat antakse kohe vajaduse tekkimisel. Kindlustatu on kohustatud arstiabiraamatu kindlustuskandjale tagasi andma kindlustuskandja teenistusest vabanemisel, kuid igal juhul mitte hiljem, kui seitsme päeva jooksul pärast nimetatud teenistusest vabanemist. Juhul, kui kindlustatul või tema perekonnaliikmel on õigus saada ravi veel pärast teenistusest vabanemist, siis antakse isikule vajadust mõõda kasutamiseks ainult üksikuid arstiabitähikuid. Antud korral asendab tähik ühtlasi arstiabiraamatut, kuid tähendatud juhul tuleb kanda arstiabitähikule teatelehel olevad andmed.

Teravishoiupersonaali poole abisaamiseks pöördumisel esitab kindlustatu või tema perekonnaliige, kes arstiabiraamatus märgitud, ravi või sünnitusabi andjale arstiabiraamatu ühes tunnistusega või muu isikut tõendava dokumendiga. Abiandja täidab igakord tema poole abi järele pöördumisel arstiabiraamatus ühe arstiabitähiku andmetega. Abiandja ja abitarvitaja vahelisel kokkuleppel tasub abitarvitaja abiandjale kas rahas või arstiabitähikuga. Kui abitarvitaja tasub täiel määral rahas, kviteerib abiandja summa tähiku teisel küljel kviteeritud arstiabitähiku, esitab kindlustatu kindlustuskandjale, kes kindlustatule tasub tehtud kulu Riigiteenijate, -töölise ja õppejõudude haiguskindlustuse seaduse § 25—28 ettenähtud ulatuses. Kui abitarvitaja tasub osaliselt arstiabitähikuga, märgib abiandja arstiabitähikule vajalised andmed ühes summaga, mis temal tasunormide järgi on õigus saada. Tähendatud summast tasub abitarvitaja arstiabiraamatu teatelehel märgitud osa, kuna ülejäänud summa kättesaamiseks abiandja esitab arstiabitähikud kindlustuskandjale. Abitarvi-

taja poolt tasutud summa märgib abiandja arstiabitähiku teisele küljele. Juhul, kui abitarvitajal on õigus saada tasuta arstiabi, maksab kindlustuskandja abitarvitajale viimase poolt maksetud summa tagasi või tasub abiandjale arve täielikult, kui abitarvitaja pole arvet abiandjale osaliselt tasunud.

Kindlustatu haiguse või vigastuse puhul, mis takistab teenistuskohuste täitmist või põhjustab teenistusest puudumise, täidab abiandja abiraamatu haiguslehe. Haigusleht jääb haige kätte, kes selle esitab kindlustuskandjale haiguse tõendina.

Raviasutise ravikulud tasub kindlustatu või tema perekonnaliige vahetult raviasutisele kas täiel määral või raviasutise nõusolekul osaliselt vastavalt Riigiteenijate, -töölise ja õppejõudude haiguskindlustuse seaduse § 28 eeskirjadele. Kindlustuskandja tasub ravikulud kindlustatule raviasutise arve järgi. Juhul, kui kindlustatu või tema perekonnaliige on tasunud raviasutisele osaliselt, tasub kindlustuskandja ülejäänud osa ravikuludest raviasutisele. Raviasutise nõusolekul võib ravitarvitaja enda tasuda jäävad ravikulude osad maksta raviasutisele ka kindlustuskandja kaudu. Raviasutis näitab arves, missugune osa ravikuludest on ravitarvitaja enda poolt tasutud.

Kui kindlustatul või tema perekonnaliikmel lõpeb õigus viibida kindlustuskandja arvel raviasutises, siis teatab kindlustuskandja sellest raviasutisele, kus haige ravimisel viibib.

Ravimeid, sidumisabinõusid ja muid ravivahendeid antakse apteekidest kindlustatule või tema perekonnaliikmeile, kes arstiabiraamatus märgitud, arstiabiraamatu ettenäitamisel ainult arsti retseptide järgi kas kohe maksetava raha eest või apteegi nõusolekul kindlustuskandja arvel. Esimesel juhul tasub kindlustuskandja tehtud kulud kindlustatule arvete järgi, teisel juhul tasub abitarvitaja apteegile arstiabiraamatu teatelehel märgitud osa kuna ülejäänud osa kantakse kindlustuskandja arvele. Kindlustuskandjale esitatavale arvele märgib apteek ainult kindlustuskandja kulud tarvitada lubatud ravimite ja ravivahendite hinnad. Peale selle näitab apteek arves, millise osa arvest abitarvitaja ise tasub. Juhul kui abitarvitajal on õigus saada tasuta ravimeid ja ravivahendeid maksab kindlustuskandja abitarvitajale viimase poolt maksetud summa tagasi või tasub apteegile arve täielikult, kui abitarvitaja ei ole arvet apteegile osaliselt tasunud. Retseptile märgib arst kindlustuskandja nime, arstiabiraamatu numbrini ning

abitarvitaja enda tasuda jääva ravikulude protsendi määra. Juhul kui arst pole nimetatud andmeid retseptile märkinud, kannab apteek need andmed retseptile arstiabiraamatu järgi.

Tasunormid, millede järgi kindlustuskandja tasub antud ravi, sünnitusabi ja muude eritoimetuste eest, samuti tasunormid, millede alusel kindlustuskandja tasub haige sõidukulud raviasutisse ja arsti või ämmaemanda sõidukulud haige juurde on avaldatud RT 79 — 1937. a.

Juhul kui abitarvitaja on maksnud üle tasunormide, siis tasutakse kindlustuskandja poolt tasunormide järgi, on aga abitarvitaja maksnud alla tasunormide, siis tasub kindlustuskandja arved tegeliku kulude järgi.

Tervishoiupersonali hulka kuuluvad isikud, kes Riigiteenijate, -töölise ja õppejõudude haiguskindlustusseaduse ja selle põhjal antud eeskirjade ning tasunormide alusel nõustuvad andma seaduses ettenähtud abi, teatavad oma nõusoleku Sotsiaalministeeriumile. Viimane teatab tähendatud ravipersonaali nimestiku teenijatele, tööliste ja õppejõududele. Kui abitarvitaja on pööranud abisaamiseks mõne tervishoiupersonaali hulka kuuluva isiku poole, kes pole teatanud enda nõusolekust Sotsiaalministeeriumile, siis tasub kindlustuskandja abitarvitajale ravi — sünnitusabi ja sõidukulude arved mitte üle tasunormide.

Päale ravi — ja sünnitusabi maksetakse kindlustatule veel: haigusraha, ühekordset toetust ja muud tasud.

Haiguse ajal, mis takistab töötamist, maksetakse kindlustatule, kel muude seaduste põhjal pole palga edasisaamise õigust, haigusrahana palk edasi esimesest haiguspäevast alates kuni tervistumiseni, kuid mitte kauem kui 26 nädalat järgimööda, korduvat haigestumistel mitte enam kui 30 nädalat kalendriaastas:

1) teenistuskohuste täitmisest tingitud või selle tagajärjel saadud haavade ja vigastuste, samuti nakkushaiguste vastu võitlemisest tingitud või selle tagajärjel saadud haiguste puhul — kuupalga suuruses kuus;

2) muil juhtudel — esimese kahe haiguskuu jooksul kuupalga suuruses ja järgmiste kuude jooksul $\frac{2}{3}$ kuupalga suuruses kuus.

Haigusraha maksetakse harilikudel palgamaksu päevadel. Naturaaltasu või selle

asemel maksetavat rahatasu ja lasteabiraha antakse haiguse ajal edasi täiel määral. Naiskindlustatu saab sünnitamise puhul 4 nädalat enne ja 6 nädalat pärast sünnitamist, rahapalga terves suures.

Ühekordne toetusraha antakse:

1) sünnitusraha naiskindlustatule, kes sünnitas, või kindlustatule, kelle naine on sünnitanud $\frac{3}{4}$ kuupalgast,

2) matuseraha: a) kindlustatu surma korral kuupalga suuruses ja b) kindlustatu perekonnaliikme surma korral $\frac{1}{2}$ kuupalga suuruses, kuid kummagil juhul mitte alla 30 krooni.

Kindlustatu surma korral maksetakse tema perekonnaliikmeile, kui muude seaduste põhjal pole kindlustatul palga edasisaamise õigust, palka pääle matmisraha:

1) kui kindlustatu oli teenistuses alla 6 kuu — ühe kuu palk,

2) kui kindlustatu oli teenistuses 6 või üle 6 kuu — 2 kuu palk.

Sama palk maksetakse ka kindlustatu perekonnaliikmetele kui surm järgnes teenistuskohuste täitmisest.

Eeltoodud „Riigiteenijate, -töölise ja õppejõudude haiguskindlustuse“ seadusega (RT 41 — 1937) ja sama seaduse alusel antud määrusega (RT 79 — 1937) on korraldatud riigiteenijate, -töölise ja õppejõudude haiguskindlustus. Kuna vallaseaduse § 96 põhjal on vallaomavalitsuse teenijail õigus saada arstiabi ühisel alusel riigiteenijatega, siis tuleb tähendatud seadus täiel määral kohaldamisele vallaomavalitsuse teenijate suhtes.

Avaldatud seadus näeb ette haiguskindlustuse ulatuse, kuna määrus käsitleb haiguskindlustuse tehnilist korraldamist ja annab lisadena arstiabiraamatu vormi, arstilise personaali ja sõidukulude tasunormid ning tarvitamiseks lubatud patenditud ravimite nimestiku, milledest seaduses ettenähtud osa jääb kindlustuskandja kanda, ja ägedate haiguste nimestiku.

Haiguskindlustuse korraldamise määruse kohaselt on arstiabiraamatud, vastavalt seaduse § 27, erivärvilised: valged, rohelised ja punased.

Haiguskindlustuse raamatud on trükitud Riigi Trükikojas, kust neid asutistele välja saadetakse, avaldatud soovi kohaselt, lüüsaadetusena. Vallavalitsustel tuleb tegeleda ainult kahe esimese liigi raamatutega, kuna vallasekretäri palk ei ületa krooni 140.—.

Kas ehitada maakonstaablite elukorterid vallamajadesse.

A. Kruus.

Maakonstaablite korterioludele pole seni küllaldast tähelepanu osutatud. Osa konstaablite elab üüriruumides, misjuures alevikkudes on olukord vastuvõetavam, kuna seal leidub veel vähegi rahuldavaid kortereid; alevikkudest eemal asuvates rajoonides aga teeb konstaablite korteriküsimus konstaablitele enestele alalist muret, sest pole ehitatud vastavaid üüriruume ja konstaablil on paremate ruumide puudumisel sunnitud elama kas mõnes endises mõisa moonakate-majas, mõnes talu kõrvalmajas, või koguni mõnes endises kõrtsis-öömajas või magasiadas, mis ainult hädapärasel elamiseks kordaj seatud. Kus on olnud planeerimisel endised mõisad, seal on mõisamaadest eraldatud politseikohad, millel asub mõni hoone, kuid need kohad ja hooned on enamikus valdamisel alles rendilepingute alusel ja sellepärast on neil kohtadel asuvad hooned konstaablite poolt kasutamata, või kasutatakse neid viletsas seisukorras, enne kasutamisele võtmist põhjalikumalt remontimata või vajalikel määral ümberehitamata.

Nüüdsel ajajärgul, kus pannakse rõhku avalikkude asutiste ümbruse korrastamisele ja kaunistamisele, ei saa seda korrastamist ja kaunistamist nõuet panna maksma konstaablite elukorterite, ühtlasi ka amet-asukohtade kohta, kuna seda eeltoodud põhjustel takistab tegemast konstaabli asukoha sobimatus kauemaks ajaks, või eluhoone ja selle ümbruse korraldamatus sarnasel määral, et ametnikul hoone ajutise kasutajana käib hoone ja selle ümbruse korrastamine üle jõu. Kuidas võib ametnikult mingit tähelepanu nõuda oma kodu ümbrusele, kui mitte ainult tema teenistus samas rajoonis ehk pole kauemaks ajaks kindlustatud, vaid koguni ametniku elukoha asukoht selles rajoonis on ajutine, või kuigi elukoha asukoht on küll kindel, kuid hoone ise on sarnases seisukorras, et tema ümbruse korrastamine ja kaunistamine seda rohkem võiks tõsta esile hoone korrastamatut ja viletsat seisukorda? Hoonete eneste korrastamist ja parandamist ei saa aga konstaablilt nõuda.

Maakonstaablitele on Politseivalitsuselt tehtud ülesandeks pidada silmas vallamajade ehitusi ja kapitaalset ümberehitusi kohapeal ja neil juhtudel nõutada olukorda, et konstaabli elukorter ehitatakse vallamajas-

se. Teatavasti on vallavalitsuste ruumide kohta nõuded suurenenud: peab olema perekonnaseisuaametiruum ja tulekindel arhiiviruum ning ka vallavalitsuse ametnikkude pere on kasvanud. Kui veel arvestada eelseisvat valdade reformi, siis võib oletada, et suuremas osas valdades tuleb kas ehitada uus vallamaja, või senise vallamaja juures ette võtta suuremaid ümberehitusi, või teostada juurdeehitusi. Sel puhul poleks asjatu peatuda konstaablite elukorterite vallamajadesse ehitamise küsimuse juures.

Pealiskaudselt vaadatuna paistab konstaablite elukorterite küsimuse lahendus nende ehitamisega vallamajadesse päris vastuvõetavana, koguni otstarbekana. Elanikkudele oleks konstaabel vallamajas hästi kättesaadav, konstaablil enesel oleks lähedane käia ametasjus vallavalitsuses ja korteri ehitamine koos vallavalitsuse ruumidega ühises majas tuleks odavam, kui selle ehitamine eraldi hoonena.

Kuid küsimusele lähemale asudes leiame, et konstaablite elukorterite ehitamine vallamajadesse — seni kui vastava seadusega pole ses küsimuses täiendatud vallaomavalitsuste peale pandud kohustusi ja ülesandeid — ei peaks olema ei vallavalitsustele ega ka konstaablitele vastuvõetav järeloomist kaalutlustel.

Vallaomavalitsuste ülesanded oma iseloomult jagunevad alljärgnevalt nelja pealiiki: 1) vallaomavalitsuste asutiste (valla- volikogu, komisjonid, vallavalitsus) ülalpidamine, 2) ülesanded kohapealse heakorra alal (tulekaitse, teed, post, laadad, vangide küüt, vallakohus jm.), 3) hariduse alal (raamatukogud ja koolid) ja 4) hoolekande alal (hoolealuste toetamine ja ülalpidamine). Nende ülesannete täitmine sünnib vallavolikogult vastuvõetud eelarve piires, mille juures eelarve koostamisel selgub, mil määral tuleb maksudega koormata valla kodanikke. On selge, kui võetakse valla eelarvesse uusi ülesandeid, siis kodanikkudele pandavad maksud peavad kerkima. Kui teatud ülesannete täitmine pole otse seadusega pandud vallale kohuseks, siis vald võib võtta neist ülesannetest kavasid ainult sarnaseid, millede täitmist kasu valla üldhüvanguks on vastuvaidlematu (kuigi nende ülesannete täitmine koda-

nikke koormaks), või jälle ainult neid ülesandeid, millede lahendamisel vald kindlasti saab tagasi ülesannete lahendamise peale kulutatud summad, arvestades viimastelt koguni väikest kasuprotsenti.

Seni pole seadustega vallaomavalitsustele tehtud kohuseks politseinikkudele korterite muretsemist ja järjelikult vallaomavalitsused peaksid ehitama konstaablitele korterid teadmiseega, et korterite ehitamise ja korrashoiu kulud peaksid saama tasutud korterite kasutajate poolt kui mitte sajaprotsendiliselt, siis vähemalt ligilähedalt sellele, sest pole uskuda, et vallavolikogud ja elanikud hindaksid konstaablite asumist vallaomajades valla üldhüvangu seisukohalt sedavõrd vastuvaidlematuks, et tihkaksid selleks kulutada summasid, millede tagasi saamine ligilähedalt sajaprotsendiliselt poleks kindlustatud. Sellaselt jääb korterite ehitamise ja korrashoiu kulude arvestamine vallaomavalitsuse poolt baseeruma tasuvuse seisukohale.

See arvestus tasuvuse seisukohalt võib korteri ehitaja-, andja- ja korrashoidja (vallavalitsuse) ja korteri kasutaja (konstaabli) vahel õigustatult kutsuda esile teravaid lahkarvamisi, sest tuleb pidada loomulikuks, et vallavalitsus majaperemehena ja konstaabel üürnikuna tahavad kumbki näha, et nende nõudeid vastaspoole poolt hinnatakse ja nende seisukohtadega arvestatakse. Kui aga vastaspooled ei leia omavahel ühist keelt — millise olukorra tekkimine pole kuigi võimalu, sest vallavalitsuse poolt on mängus vallaomavalitsuse huvide kaitsmine, kuna konstaabli poolt isiklik kasu ja huvi — siis tekib ja jääb püsima vallavalitsuse ja konstaabli vahel sobimatult pinev vahekord loodetava lähema sõbraliku vahekorra asemel.

Vallamaja ja selle ümbruse korrashoiu eest on vastutav vallavalitsus eesotsas vallavanemaga, kelle nõudeid tuleb vallavalitsuse ametnikkudel sel alal täita. On arusaadav, et vallavanemal on otsene võim ja mõju vallaametnikkude kohta igas küsimuses, mis võivad tekkida vallamaja ja selle ümbruse kasutamises ja korrastamises. Seda otsust mõju ja võimu ei ole vallavanemal aga konstaabli kohta, ehk kui tal ka see võim ongi, oleks tal seda kuidagi ebadiskreetne kategoorilisel kujul oma kaasametniku suhtes maksuma panna, ja kui konstaabel ise heatahtlikult ei jälgi ega täida nõudeid, mis maksmas vallamaja ja selle ümbruse kasutamise korra kohta — on vallavalitsus kannataja pool. Kuidas võiks

näiteks sõandada minna nõudma konstaablilt, et ta rohiks puhtaks oma kapsapeenrad, või et ta ei valaks pesuvett mujale, kui selleks ettenähtud reovee kaevu? Kuigi sarnased küsimused on ju väga pisiloomulised ja näivad vähese tähendusega — tuleb neid siiski juba ette arvestada, sest eks kogu meie kodu ja selle ümbruse korrastamine koosnebki ju üksikutest pisiasjadest. Üksikutest pisiasjadest kasvab ka vastastikune usaldus ja teistkanti vastastikusel usaldusel lahenevad päris soodsalt ka mõnedki kaunis piinlikud pisiasjad.

Teisalt jälle võiks mõnel konstaablil olla raskustega seotud korteri puhastusremondi nõutamine vallavalitsuselt, kuigi tema nõuded võiksid olla täiesti õigustatud. Kui vallavalitsus mõnel põhjusel aga siiski lükkab korteri remondi aasta-aastalt edasi — ei jää konstaablil muud üle, kui kas hakata nõudma korteri remonti järelevalveasutuste kaudu, või ise ette võtta korteri remont. Muidugi on siin toodud olukorrad, millistest nii vallavalitsus kui ka konstaablid võiksid hoiduda ja peaksid hoiduma, kuid seega on aga ka näidatud, kuhu võidakse jõuda, kui vahekorrale ühelt või mõlemalt poolt ei läheta küllaldase korrektsusega.

Kuid küsimusel on veel teine, olulisem ja raskemini lahendatav külg. Teatavasti tahavad mitmed maakonstaablid pidada hobust. See tahtmine on täiesti põhjustatud, sest rajoonis asjaajamisel liikudes eriti talveti pole teist liiklemisabinõu, kui hobune. Peab pidama soovitavaks, et maakonstaablitele oleks võimaldatud hobusepidamine ja seejuures oleks võimaldatud saada hobusele vajalik hein enda kasutada olevalt maalt, sest et suveti leiduks konstaablitel aega heina teha ja seda poleks tarvis otsida ja osta kohalikkudel talupidajatelt, kellelt seda sageli ka osta polegi. Seega ei piirduks konstaablitele korterite andmine vallamajades mitte ainult elukorterite andmisega konstaablitele enestele ja nende perekonnaliikmetele, vaid nende jaoks tuleks veel ehitada kõrvalhooned hobuse ja sõiduabinõude ning hobuse toidu tarvis. Loomulikult peaks ka nende kõrvalhoonete korrashoid jääma vallavalitsuste hooleks, sest nad võiksid olla vallavalitsuse maal asuvate hoonetena ikka ainult vallavalitsuste ehitatavad ja korraspeetavad. Lisaks eelnimetatud kõrvalhoonetele tuleks konstaablitele veel ehitada kuurid küttepuude tagavarade hoiuks, kuna maaoludes peab küttepuude aastatagavara muretsetama paaril-kolmel talvekuul, ja selle tagavara hoidmiseks peab siis

ka olema vastav kuur, kui ei taheta lasta puid vettida vihma ja lume käes.

Ülemaltooduga oleks märgitud kõik nõuded, milledega vallavalitsustel tuleks arvestada, kui nad kavatsevad vallamajadesse ehitada konstaablite jaoks elukortereid. Näeme, et need nõuded polegi nii lihtsad, kui nad näivad meile esimesest hetkest. Kui aga neid nõudeid osaliselt lahendatakse, siis võiksid konstaablid oma elukorteritega olla ka ainult pooliti rahuldatud.

Kui konstaablitele elukorterite ehitamise kohustus peaks pandama vallaomavalitsuste peale, siis peaks arvestatama ka olukordi, mis toodud käesolevas kirjutises ülemalpool. Veel enam aga peaks arvestatama vallaomavalitsuste majandusliku kandejõuga, sest on selge, et praeguse vallaomavalitsuste tulude hulka ja nende hankimise võimaluste seisukohast käiks uus kohustus valdadele ülejõu, või kui mitte seda, siis sunniks see isikumaksud määrama järsku astme võrra kõrgemaks. Sellest seisukohast tuleks arvata, et krediidi määramine konstaablite elukorterite ehitamiseks oleks otstarbekam Politseivalitsuse eelarve hulgas, kuna valdade poolt selleks, kui vastsetl üleskerkinud ülesande täitmiseks isikumaksu tõstmine oleks kodanikkudele kaugelt raskemini talutav, kui summade hankimine sama ülesande täitmiseks mõne kaugema ja kaudsema maksu kaudu.

Konstaabel on riigivõimu otsesem esindaja ja teostaja kohapeal ja sellepärast pole ka tema autoriteetsuse seisukohalt kaugeltki ükskõik, kas ta elab kusagil korraldamata ümbrusega üürikorteris, kusagil vaevalt elamiseks korda seatud endises mõisa moonakate-majas või korralikult ehitatud ja korrastatud ümbrusega hoones. Linnade korrastamisele pannakse välja suuri summasid, kas poleks siis õigustatud soov, et maakonstaablite elukorteritele ja nende ümbrusele peaks pööratama suuremat tähelepanu, pea-

legi seda enam, et seda korrastamise nõuet on üldiselt järeleandmatult teiste maal asuvate avalikkude ehituste, vallamajade, koolimajade, rahvamajade, jm. kohta. Lisaks sellele ei või jätta arvestamata korraliku korteri ja kodu hääd mõju ametniku töötahtele ja töö võimele ning tema tervisele. Samal ajal Majandusministeerium on algatanud propagandat tulekindlate ehitusmaterjalide tarvitamise kasuks. Väga tõhusalt aitaks sellele propagandale kaasa, kui Politseivalitsuse ülesandel äsjaasutatud riiklik ehitusettevõtte „Ehitaja“ asuks ehitama maakonstaablitele nägusaid ja otstarbekaid tulekindlast ehitusmaterjalist elamuid ühes nõuetavate kõrval ehitustega. See oleks sõnalise propaganda tegelik elluviimine riigi enda poolt. Muidugi võiks ehitamist alustada esijoonel seal, kus rajoonide piirid on kindlaks kujunenud ja kus selleks vastav maakoht on olemas, või kus viimast võimalik vahetada, osta või koguni võõrandada.

Kui sarnased korralikult püstitatud hooned antakse konstaablitele kasutada, võib neile jätta maksmata korteriraha ja sel teel kogunenud summadest saaksid kaetud korterite ehituskulud. Sarnase maja ümbruse korrastamise tööd teeks iga konstaabel heameelega, kuigi ta võib arvata, et tema isikule järgneja võib mõni teine ametvend, sest temal on teadmata, et ta ise ümberpaigutamisel asub samasugusesse korrastatud ümbrusega majasse. Ja kui mõni ametnik siiski ses olukorras peaks jätma oma kodu ümbruse korratusse, siis võiks teda õigustatult korrastamisele kohustada järelevalve korras.

Siin mainitud eluhooned meie maakonstaablite tarvis oleksid osa meie maa põhivarast iluks ja auks meie maale, oleksid kindlaks ja püsivaks koduks meie maaametniku ühele liigile ja lahendaksid täiel määral ametnikkude nõuded ning soovid sel alal.

Vallaomavalitsuste eelarvete täitmisest.

R. Känd.

„Maaomavalitsuses“ nr. 8 s. a. — lk. 124 — (vt. ka „Maaomavalitsus“ nr. 7 — 1936. a. lk. 107) kirjutades vallaomavalitsuste eelarvete täitmisest 1935/36 aastal, märgib lugupeetud E. M. L. nõunik A. Loorits järgmist:

„... ei saa ega tohi tõelikkult saadud ja saadajäänud tulud kokku — kogutuludena

— kunagi tõusta suuremaks põhi- ja lisa-eelarvetega määratud tulude summadest.

Kuid kõigis maakondades leidub valdu, kelle kogutulud (saadud + saadajäänud tulud) osutuvad suuremaks põhi- ja lisa-eelarvetega määratud tuludest.“

Käesoleva kirjutise autor ei saa kuidagi ühineda sarnase eeltoodud seisukohaga, eriti

kui seda kohtadel (vallavalitsustes) tõlgitsetakse täpselt — tähttähelt — nii kui see eelpool tsiteeritud ja seda järgmistel põhjustel.

Üldiste põhieelarvete koostamisel tuleb loodetavad tulud kalkuleerida nende võimaliku laekumise piirides ja iga tululiik eraldi isegi vast mõne või mõnekümne krooni võrra vähemana, kui seda võimaldaks tulude kalkulatsioon maksuüksuste järele. Näiteks, kui kinnisvaramaksu valla osa (tulude ptk. I § 1) täpse arvutluse kohaselt (9,5 senti korratud maksuüksuste arvuga) ütleme oleks Kr. 1793,19, siis eelarvesse võiks võtta kõige rohkem Kr. 1790.— Või kui isikumaksu maksjaid on üldse näiteks 1419, maksumääraga à Kr. 5.—, siis kuigi kalkulatsioon annaks eelarvelise tuluna Kr. 7095, võiks eelarvesse võtta küll kõige rohkem ainult Kr. 7000, või isegi Kr. 6500 — Kr. 6800. Eriti isikumaksu puhul on teada, et paljudki määratud maksud tulevad kustutamisele mitmesugustel põhjustel ja pea kunagi ei laeku jooksva aasta maks samal aastal täies ulatuses. Samuti on saanud härilikuks nähteks kinnisvarade hinnete muudatused aasta kestel ja seda just hinnete vähenemise suunas.

Kui tulud võtta eelarvesse puhtarvuliste kalkulatsioonide kohaselt arvutluste täpsete summadena, siis kui sellele vastavalt kalkuleeritud kulused aasta kestel on tehtud ka eelarveliste krediitide täies ulatuses, seisamegi tõsisaja ees, et eelarve lõpeb puudu jäägiga, kuna kindel on, et teatav hulk kalkuleeritavaid tulusid jääb tahestatmata ikkagi laekumata.

Võidakse ju öelda, et kehtiv arvepidamise kord ei luba ju ometi rohkem kulusid teha kui vaid selles ulatuses, kui võrd saadakse tulusid. Kui aga vastavalt eelarvelistele kalkulatsioonidele on eelarvesse võetud mittekohuslikke kulusid, millised on aasta kestel väljamakstud (ajal mil saadud tulud ületasid tehtud kulud), võib aasta lõpul tekkida olukord, et on maksta kohuslikke kulusid, mida ei suudeta tasuda põhjusel, et osa eelarvelisi tulusid ei ole laekunud (jäid võlgu või tulid kustutatada), — mille tulemuseks on puudu jääk eelarve täitmisel. Sellepärast ei saa nõuda, et tulud peaks olema eelarvesse võetud nende arvuliste kalkulatsioonide täies ulatuses.

Ka puudub vallavalitsustel võimalus ette arvestada kui mitu isikut just võiks jätta maksud tasumata või kui suurel ulatuses muudetakse maksuüksuste hindedeid. Sellepärast ei saaks ega võiks eelarvesse tulusid

arvestada kunagi täpselt nende kalkulatsioonide kohaselt, mida näitavad vastavad maksuraamatud, vaid ennem juba veidi vähemates ümardatud summates. Paljudel juhtudel võib aga kogutulu üleulatavus põhija lisaeelarvelisest tulumäärast tekkida ka sel põhjusel, et eelarvelises kalkulatsioonis ettenähtud jooksva aasta tulud laekuvad kas täies ulatuses või veidi vähem ja lisaks sellele laekub veel tulusid milliseid ei olnud võimalik eelarve koostamisel ette näha — ja nimelt: laekub kahtlasi maksuvõlgu, millised seisid kahtlaste maksuvõlgade arvel või maksustatakse aasta kestel uusi maksnikke, kes kas olid maksuraamatu koostamisel vahelejäädud või ebaõigelt maksuvabaks loetud või ebaõigelt vähema maksuga maksustatud. Sarnaste maksutulude laekumisel ei hakata ometi nende puhul lisaeelarvet koostama, kui puudub vajadus nende lisatulude arvel erikulude tegemiseks. Ka ei jäeta neid sissenõudmata — tuues põhjuseks, et muidu aruandeline tulu ületaks eelarvelise (!)

Ei saa ka nõuda, nagu eeltsiteeritud A. L. Kirjutisest on saanud aru mõned vallasekretärid, et kui aasta jooksul tuleb juure uusi maksnikke jne., mille tagajärjel aasta kestel suureneb mõni tululiik, et siis vastava suureneva summa kohta tuleb kohe koostada vastav lisaeelarve — et kogutulu ei tõuseks suuremaks põhija lisaeelarvetega määratud tuludest.

Seda kindlasti pole ka tahtnud väljendada lugupeetud A. L., kuid eeltsiteeritava täht-täheline tõlgitsemine võimaldab (nagu see ka tegelikult on aset leidnud vastavates järelkõnimistes vallasekretäride poolt) sellise arvamise tekkimist.

Lugupeetud A. L. eeltsiteeritud kirjutisega on kindlasti tahetud juhtida tähelepanu vaid sellele, et paljud vallavalitsused on saadajäänud tuludena (deebitoridena) eelarve täitmise aruandes näidanud summe, millede laekumist ei tooda aruande koostajagi, kuid mis on võetud aruandesse vaid selleks, et näidata kogutulude üleulatavust kogukuludest, s. o. näidata puudu jäägi asemel ülejääki, et sellega varjata oma ebamaajanduslikku tegutsemist. See on vast eeltsiteeritu peasiht. Sellepärast siis ei tarvitse kunagi teha lisaeelarveid ainult selleks, et aasta kestel rohkem laekunud tulusid viia põhija lisaeelarvete tulude raamidesse. Lisaeelarve tehtagu vaid siis, kui on vaja teha kulusid, milleks ei ole eelarvelist krediiti või ei jatku eelarvelisest krediidist ja kui selle katteks on tegelikult laekunud tea-

tavate tulukrediitide alal rohkem kui eelarvesse sissevõetud.

Kogutulu (saadud + saadajäänud) võib ületada põhi- ja lisaeelarvetega määratud tulude summa, tingimusel, kui saada jäänud summades on kõik sarnased tulud, millised enam-vähem kindlasti läekuvad järgneva eelarveaasta jooksul.

Mitmegei maakonna valdades on üldiselt

saadajäänud tulude (deebitoride) arve suletud ja neid summe arvesse ei võeta ja kuna uus teoksil olev arvepidamise kord üldse ei näe ette deebitoride arvet, siis võib edaspidi saadud kogutulu kas või alati ületada põhi- ja lisaeelarvetega määratud tulude summa, kuna tasakaalustatud eelarve puhul annaks aruanne siia ülejääke, milliseid saaks kasutada kapitalide kogumiseks.

Riigikohtu otsuseid.

Kas piimaühingule kuuluvad koorejaama hooned on vabad kinnisvaramaksust?

Vastus: eitav.

Maal asuvate kinnisvarade maksu seaduse § 2 p. 7 järgi ei kuulu selle seaduse alusel maksustamisele põllu-, aia- ja metsamajapidamiste juures kasustatavad hooned, kui need ei ole tervelt või osalt välja üüritud või mõnel muul viisil kasutamiseks välja antud. Selles paragraafis ja punktis räägitakse põllumajapidamise juures kasustatavatest hoonetest. Ühispiimatalitused on tööstuslikud ettevõtted, kuigi põllumajandusliku iseloomuga. Sellepärast ei saa piimaühingule kuuluvat koorejaama hoonet lugeda põllumajapidamises kasustatavaks hooneks, ega vabastatuks kinnisvaramaksust eelmainitud seaduse alusel.

(Rkha toim. nr. 28 I — 1937.)

Kas „Riigi Teatajas“ 1936 — 50 art. 413 all avaldatud Valla isikumaksu seaduse (§ 9 p. 3 ja 4) alusel võib sundsissenõudmise korras kelleltki kolmandate isikute varasemate aastate maksuvõlga sisse nõuda?

Vastus: eitav.

Küsimuses tähendatud seadus oma III osas ütleb, et „käesolev seadus hakkab maksma avaldamisega“ ja et „maksu käesoleva seaduse alusel hakatakse võtma järgmisest maksuaastast“. Sellest tuleb järeldada, et tähendatud seadus ei oma tagasiulatuvat jõudu ja et seda ei saa kohaldada varasemate aastate maksuvõlgade kohta.

(Rkha toim. nr. 77 I — 1937.)

Kas töövõttepeping tuleb tempelmaksutada nagu hankepeping juhul, kui töövõtja materjali väärtus ületab töötasu?

Vastus: eitav.

Töövõtja materjal, kui ka oletada, et mõnel juhul materjali väärtus ületab töö väärtuse, ei muuda töövõttepepingut hankepepinguks (vt. BES § 4226, 4230, 4232 ja 4023 ja Temp. tariif nr. 47).

(Rkha toim. nr. 63 II — 1937.)

Kas Riigi- ja omavalitsuste teenijate pensioni seaduse § 12 lõpposast võib järeldada,

et pensioni maksmist võib lõpetada ainult siis, kui pensionisaaja on täiesti terveks saanud?

Vastus: eitav.

Riigi- ja omavalitsuste teenijate pensioni seaduse § 12 ütleb, et isikutele, keda teenistusest vabastatakse teenistuskohuste täitmisel või selle tagajärjel saadud raskete haavade, vigastuste või haiguste pärast, mis teenistuse jätkamise võimatuks teevad, määratakse pension, vaatamata teenistusaja kestvusele, kuni töövõime tagasisaamiseni. Selle paragraafi mõtte järgi määratakse pension mitte haavade, vigastuste või haiguste kui niisuguste eest, vaid haavade, vigastuste või haiguste tagajärjel tekkinud teenistuse (töötamise) jätkamise võimatuse eest. Sellepärast, kui selle paragraafi lõpul on öeldud, et pension määratakse töövõime tagasisaamiseni, siis tuleb seda ikka nii mõista, et pension määratakse kuni teenistuse (töötamise) jätkamise võimaluse tagasisaamiseni. Uue Pensioni seaduse (RT 1936 — 76) § 65 näeb ette, et teenistustervise rikke puhul pensioni hakatakse maksma 10% töövõime kaotuse korral.

(Rkha toim. nr. 67 I — 1937.)

Kas võib taotella vallaslaps enda seadustamist perekonnaseisuametniku kaudu peale isiku surma, kes tema emaga abiellunud ja keda ta loeb oma lihaliikluseks isaks?

Vastus: eitav.

Säärase taotluse otsustamist Perekonnaseisu seadusega ei ole seaduseandja perekonnaseisuametniku peale pannud. Nimetatud seaduse § 31 näeb ainult sellist juhtu ette, et kui vallaslapse registreerimisel isa isiklikult ilmub ja lapse omaks tunnistab, siis märgitakse see akti. Sama seaduse juhtnõuete (RT 1926 — 48) § 69 ütleb, et kui väljaspool abielu sündinud laps tema vanemate pärastise abiellumisega seadustatud, tähendatakse perekonnaseisuregistris vastavas lahtris ka isiku isa kohta nõutud andmed. Ei ole abielumehe eluajal sellist märkust perekonnaseisuregistrisse sis-

se kantud või meetrikasse tähendatud, et abielumees on tunnistanud oma naise väljaspool abielu sündinud lapse oma lihaliikuks lapseks, siis, et omada lihaliiku lapse õigusi

ema abiellumise fakti jõul (BES § 173), tuleb vallaslapsel oma õigusi tsiviilkohtus taotelda.

(RkHA toim. nr. 116 I — 1937.)

Küsimusi ja vastuseid.

Küsimus nr. 18. Eelarve tulude ja kulude tasakaalustamisest. „Maaomavalitsuse“ s. a. nr. 8-s ilmunud artiklis „Vallaomavalitsuste eelarvete täitmisest 1935/36. aastal“ väidetakse muu seas, et ühel vallal tulud on kuludest suuremad kr. 9.80. See summa on kulude tagasimaks, mis näidatud korraliste kulude ptk. II § 5 p. 6 all ja kantud sinna Vallaval. arvep. korra § 61bl põhjal. Selle tagajärjel on suurendatud kulukrediiti nimetatud punkti järgi, ilma et eelarve tulu-osa vastavalt suureneks. Kuidas käesoleval juhul oleks pidanud saavutama tulude-kulude tasakaalu?

Vastus: Kehtinud Valla- ja maaomaval. sisset., väljam., eelarv. ja aruan. ajut. sead. (RT 18/19 — 1920) § 87 nõudis kõigi kassa sissetulekute kandmist sellekohaste sissetulekute arvetele, välja arvatud tagasimaksu summad, milliseid võis tarvitada vastavate krediitide täiendamiseks. See tähendab: kulude tagasimaksu summad võis tarvitada uuesti samaks otstarbeks, milleks oli määratud see krediit, millest makstud kulu tagasi saadi. Seepärast Vallaval. arvepid. korra (RT 23 — 1932) § 61bl-ga nõutaksegi tagasisaadud kulusummade kandmist kassa arve deebetisse ja eelarve kulude arve krediidisse kulude vähendamiseks, annulleerimiseks. Tagasisaadud summa võrra makstud kulu tühistub ja krediit vabaneb uuesti kasutamiseks. Tagasisaadud kulusummad peab kantama eelarve kulude raamatusse lahtrisse 20 ja eelarve kulude aruandesse lahtrisse 10, nagu juhatavad nende lahtrite pealkirjad, aga mitte kulude raamatu lahtrisse 4 ja eelarve kulude aruande lahtrisse 6, nagu Teie olete teinud, mis koguni väär. Eelarve kulude raamatu lahter 4 ja aruande lahter 6 on määratud kulumäärade suurendamise märkimiseks. Kulude tagasisaamine aga ei suurenda ega muuda kuidagi viisi kulumäära, vaid annulleerib ainult makstud kulu ja muud midagi. Näiteks, kui keegi on saanud oma korraldusse kapitali kr. 100, millest ta annab välja kr. 9,80 ja saab selle jälle tagasi, siis sellega see kapital ei kasva ometi kr. 109,80 peale, vaid jääb endiselt kr. 100 suuruseks. Samuti ei saa vallavalitsuse kulude tagasimaksud tõsta kulumäärasid. Osutub arusaamatuks, millistel kaalutlustel võidi tulla järeldusele, nagu suureneks eelarvega määratud kulumäär makstud kulu tagasisaamisega. Vallaval. arvep. korra § 61bl sellist järeldust küll ei põhjusta.

Põhieelarve määrasid võib muuta — suurendada ja vähendada — ainult kahel viisil: 1) kulukrediitide ümberpaigutamisega ühest kuluartiklist teise, ühe kuluartikli kulumäära vähendamisega ja teise vastavalt suurendamisega vallavolikogu või vallavanema otsusel, kusjuures kulude kogusumma ei muutu, peab jääma võrdseks tulude kogusummale; 2) nii tulu- kui kulumäärade suurendamisega või vähendamisega lisaelarve korras, kusjuures võivad muutuda — suurenedada või väheneda — ka tulude ja kulude kogusummad, kuid igal juhul viiduna tasakaalu.

Küsimus nr. 19. Korraliste kulude katteks tehtud laenu arvestamisest. 1. augustiks 1936 kõrgendati vallaametnikkude palgamääre. Kõrgendatud palkadeks korralisi tulusid ei jatkunud, mille tõttu otsustati laenata tagavarakapitalist kr. 600 ja tasuda see järgmisel 1937/38. eelarveaastal. Laen erakorralise tuluna kanti eelarve tulude raamatusse ja aruandesse erakorraliste tulude ossa § 5 p. 1 alla, kulutati aga korraliste kulude osas ptk. II § 1 all. Seetõttu maavalitsus jättis aruande kinnitamata ja saatis tagasi parandamiseks. Palun juhatust, kuidas oleks võimalik tekkinud viga parandada ilma koguaruannet segi paiskamata?

Vastus: Kehtinud eelarve kava nägi ette laenu tegemise ainult eelarve erakorralises osas erakorralisteks kuludeks. Jooksvate kulude katteks võis laenata ainult tulude viibimisel ajutiseks, kuni tulud laekuvad, mille järele selline laen pidi tasutama kohe samal eelarveaastal ja sama eelarveaasta korralistest tuludest. Korralisteks kuludeks kestvalt, pikemaks ajaks, ei olnud laenu tegemine lubatud; see on keelatud ka uue kehtiva Valla sead. § 112 viimase lõikega ja § 182 teise lõikega. Korralised kulud peab katma korraliste tuludega. Kui aga siiski on otsustatud ja lubatud korraliste kulude vahetult katmiseks laenu tegemine tagavarakapitalist pikema aja tasumisega, järgmise eelarveaasta korralistest tuludest, siis kantagu seesugune laen erijuhusena korraliste tulude hulka ptk. III alla viimase artiklina, kus ta vähemalt ei riku korraliste ja erakorraliste tulude ja kulude tasakaalu. Kui korralisi kulusid suurendati, siis pidi sellele suurendusele määratama ka kate korralistes tuludes.